

Model integracji edukacyjnej w szkołach przyjmujących uczniów-migrantów

I. Czym jest model integracji edukacyjnej?

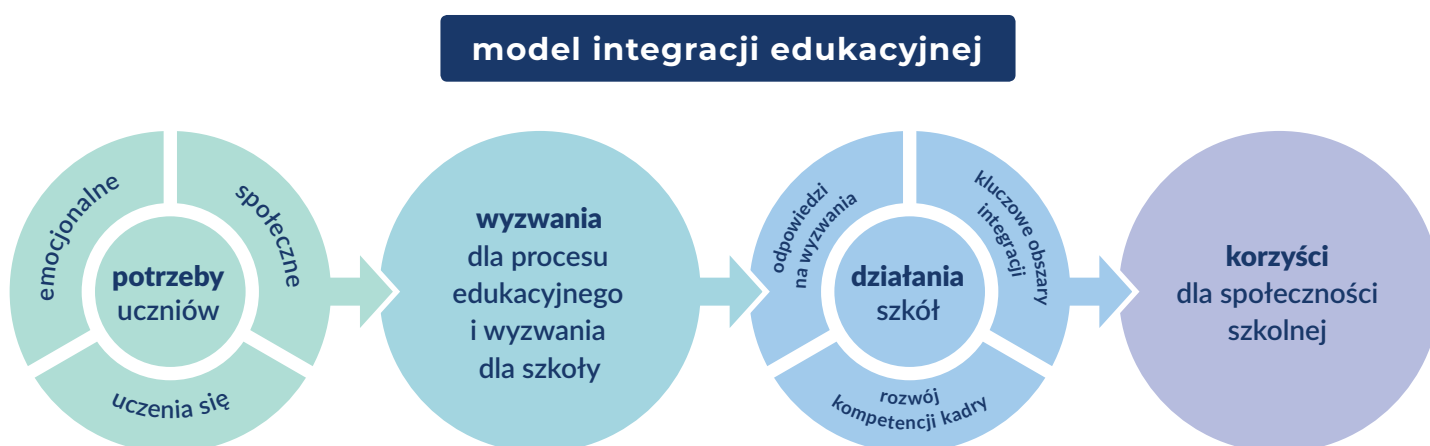
Model integracji edukacyjnej to sposób uporządkowania myślenia o wyzwaniach i szansach związanych z integracją uczniów-imi-grantów w szkołach. Odpowiada na potrzebę włączenia dzieci z Ukrainy do systemu edukacji i zaadaptowania szkoły do funk-cjonowania w nowych warunkach.

Model integracji pomaga szkole zdiagnozować wyzwania, które przed nią stoją, zaplanować działania, które ułatwią pracę nauczy-cieli i pomogą odnieść sukces edukacyjny wszystkim uczniom. Model zwraca uwagę na potrzeby, wyzwania i strategie odpowia-dania na nie, wskazuje też korzyści dla wszystkich.

Model może być wykorzystywany:

- przez ekspertów edukacyjnych do planowania wsparcia dla szkół
- przez dyrektorów do diagnozy sytuacji i planowania działań placówki
- przez nauczycieli w analizowaniu pracy z klasą i planowaniu własnego rozwoju.

Model powstał na bazie wyników badań prowadzonych w polskich szkołach, zagranicznych opracowań oraz dobrych praktyk i doświadczeń zgromadzonych przez szkoły współpracujące z Cen-trum Edukacji Obywatelskiej od lutego 2022 roku.

II. Jakiej integracji potrzebuje polska szkoła?

Integracja edukacyjna to ciągły proces, który pozwala szkole w równym stopniu **wspierać sukces edukacyjny wszystkich uczniów niezależnie od ich narodowości i zróżnicowanych potrzeb**. Dzięki integracji edukacyjnej różnorodność szkoły stopniowo zamiast wyzwaniem staje się **szansą na wzbogacenie procesu uczenia i wychowania**.

Integracja edukacyjna jest możliwa, jeśli odpowiemy na trzy grupy potrzeb uczniów (polskich i ukraińskich):

- **emocjonalne**
- **społeczne**
- **w zakresie uczenia się¹**.

Integracja edukacyjna służy wszystkim uczniom w szkole.

Integrację edukacyjną można wspierać, czerpiąc z koncepcji edukacji włączającej w jej szerokim rozumieniu².

1 L. Cerna, *Refugee Education: Integration models and practices in OECD countries*, „OECD Education Working Paper” 2019, No. 203, [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP\(2019\)11&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP(2019)11&docLanguage=En).

2 *Global Education Monitoring Report 2020. Inclusion and education: All means all*, UNESCO, 2020, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>.

III. (Nowe) potrzeby uczniów

Integracja edukacyjna wymaga zaspokojenia potrzeb polskich i ukraińskich uczniów, które pojawiły się w konsekwencji wojny, ucieczki rodzin ukraińskich przed konfliktem i dołączenia nowych uczniów do szkół w Polsce. Istotna jest kolejność za-

spokajania tych potrzeb: w pierwszym kroku potrzeby emocjonalne, w drugim potrzeby społeczne, w trzecim potrzeby w zakresie uczenia się – w przeciwnym razie proces uczenia będzie nieskuteczny.

dotyczy w szczególności uczniów ukraińskich

1

POTRZEBY EMOCJONALNE

potrzeba odbudowy poczucia bezpieczeństwa

potrzeba stabilizacji i przewidywalności

potrzeba rozpoznania własnych emocji

potrzeba opanowania niepokoju, strachu i lęku

potrzeba poradzenia sobie z separacją, traumą, stratą

2

POTRZEBY SPOŁECZNE

potrzeba relacji z rówieśnikami z różnych grup narodowościowych

potrzeba przynależności do wspólnoty klasowej i szkolnej,
potrzeba sprawczości

potrzeba adaptacji do funkcjonowania w środowisku
zróżnicowanym kulturowo

potrzeba podtrzymania własnej tożsamości
kulturowej i językowej

potrzeba zrozumienia polskiego kontekstu
kulturowego, w tym polskiej kultury edukacyjnej

3

POTRZEBY W ZAKRESIE UCZENIA SIĘ

potrzeba skutecznego zdobywania wiedzy
i umiejętności pomimo zróżnicowania klasy

potrzeba poznania języka polskiego
(j. komunikacji i j. edukacji)

potrzeba uzupełnienia różnic programowych
oraz luk w wiedzy po okresie edukacji zdalnej

potrzeba zrozumienia sytuacji społecznej i politycznej
(wojna, migracje i ich konsekwencje)

IV. Wyzwania edukacyjne i strategie działania szkół

Nowe potrzeby uczniów polskich i ukraińskich stwarzają nowe wyzwania dla procesu edukacyjnego oraz zarządzania szkołą.

W poszukiwaniu odpowiedzi na nie szkoły mogą sięgnąć po różne rozwiązania, korzystając z własnych zasobów oraz zewnętrznego wsparcia.

sfera

EMOCJONALNA

kluczowe wyzwania

większa skala trudności i potrzeb emocjonalnych, które utrudniają lub blokują proces uczenia się

obecność w klasie uczniów potrzebujących specjalistycznego wsparcia psychologicznego lub terapeutycznego

nieznajomość zasad panujących w szkole i klasie wśród nowych uczniów i ich rodzin

możliwe rozwiązania

- rozwinięcie oferty pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez podniesienie kompetencji obecnej kadry i umożliwienie kontaktu (przynajmniej zdalnego) z kadra posługującą się językiem uczniów
- uwzględnienie w pracy wychowawców podstawowej diagnozy potrzeb emocjonalnych uczniów
- uwzględnienie w pracy wychowawców rozwoju kompetencji społeczno-emocjonalnych i umiejętności samoregulacji uczniów
- opisanie oraz ewentualna redefinicja szkolnych i klasowych zasad lub kontraktów oraz ich omówienie na forum klas
- nawiązanie kontaktu z rodzicami dzieci ukraińskich i zaangażowanie ich w proces integracji edukacyjnej

SPOŁECZNA

częściowa dezintegracja zespołów klasowych i społeczności szkolnej wraz z ryzykiem segregacji uczniów w sferze interakcji pozaformalnych

różnorodność kulturowa uczniów w klasie i szkole oraz ryzyko dyskryminacji i konfliktów

znaczące zmniejszenie kontaktu uczniów ukraińskich z własną kulturą i językiem i przerwanie procesu socjalizacji

trudności społeczne uczniów ukraińskich wynikające z wymuszonej migracji i szoku kulturowego

- wykorzystanie metod nauczania zachęcających do interakcji pomiędzy grupami w czasie lekcji i poza nimi
- organizacja zajęć w grupach międzyoddziałowych dla uczniów z klas zwykłych i oddziałów przygotowawczych
- nacisk na integrację uczniów na poziomie szkoły i klasy oraz interakcje między uczniami poza nauczaniem przedmiotowym (samorząd klasy i szkoły, opieka koleżeńska, szkolne uroczystości)
- zwiększenie świadomości kulturowej wszystkich członków społeczności szkolnej, w szczególności wiedzy nauczycieli w zakresie adaptacji kulturowej, integracji, asymilacji i praktyk dyskryminacyjnych
- umożliwienie uczniom ukraińskim udziału w zajęciach (w szkole lub w społeczności, online lub offline) z j. ukraińskiego, historii i geografii Ukrainy
- wprowadzenie w szkole mechanizmów rozwiązywania konfliktów między uczniami oraz wzmocnienie kompetencji nauczycieli w tym zakresie

UCZENIA SIĘ

bariera językowa utrudniająca proces uczenia się

znaczący wzrost zróżnicowania wiedzy i umiejętności w klasie oraz zwiększenie liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

brak wiedzy nauczycieli o nowych uczniach (historii nauki, dotychczasowej wiedzy, środowisku oraz specjalnych potrzebach)

możliwa niespójność oddziaływania nauczycieli różnych przedmiotów, którzy stosują różne strategie nauczania i oceniania

uczniowie nie rozumieją przyczyn wojny i migracji, które bezpośrednio dotyczą ich w szkole i społeczności lokalnej, mogą reagować niepokojem, frustracją, agresją

- przeprowadzenie diagnozy kompetencji językowych oraz wiedzy i umiejętności przedmiotowych ucznia w momencie rekrutacji
- zapewnienie intensywnego, skutecznego nauczania j. polskiego jako obcego (w oddziałach przygotowawczych i klasach mieszanych)
- upowszechnienie metod nauczania sprzyjających wyrównywaniu poziomu wiedzy i umiejętności przedmiotowych
- zastosowanie oceniania kształtującego uwzględniającego zróżnicowane potrzeby i możliwości uczniów
- upraszczanie języka instrukcji i materiałów edukacyjnych oraz metod ułatwiających uczniom poznanie języka edukacji
- wzmocnienie współpracy nauczycieli, by ujednotwić podejścia w zakresie metod nauczania i oceniania
- uwzględnienie tematyki wojny i migracji (w tym kontrowersji wokół nich) na zajęciach przedmiotowych i godzinach wychowawczych

V. Obszary o kluczowym znaczeniu dla integracji edukacyjnej

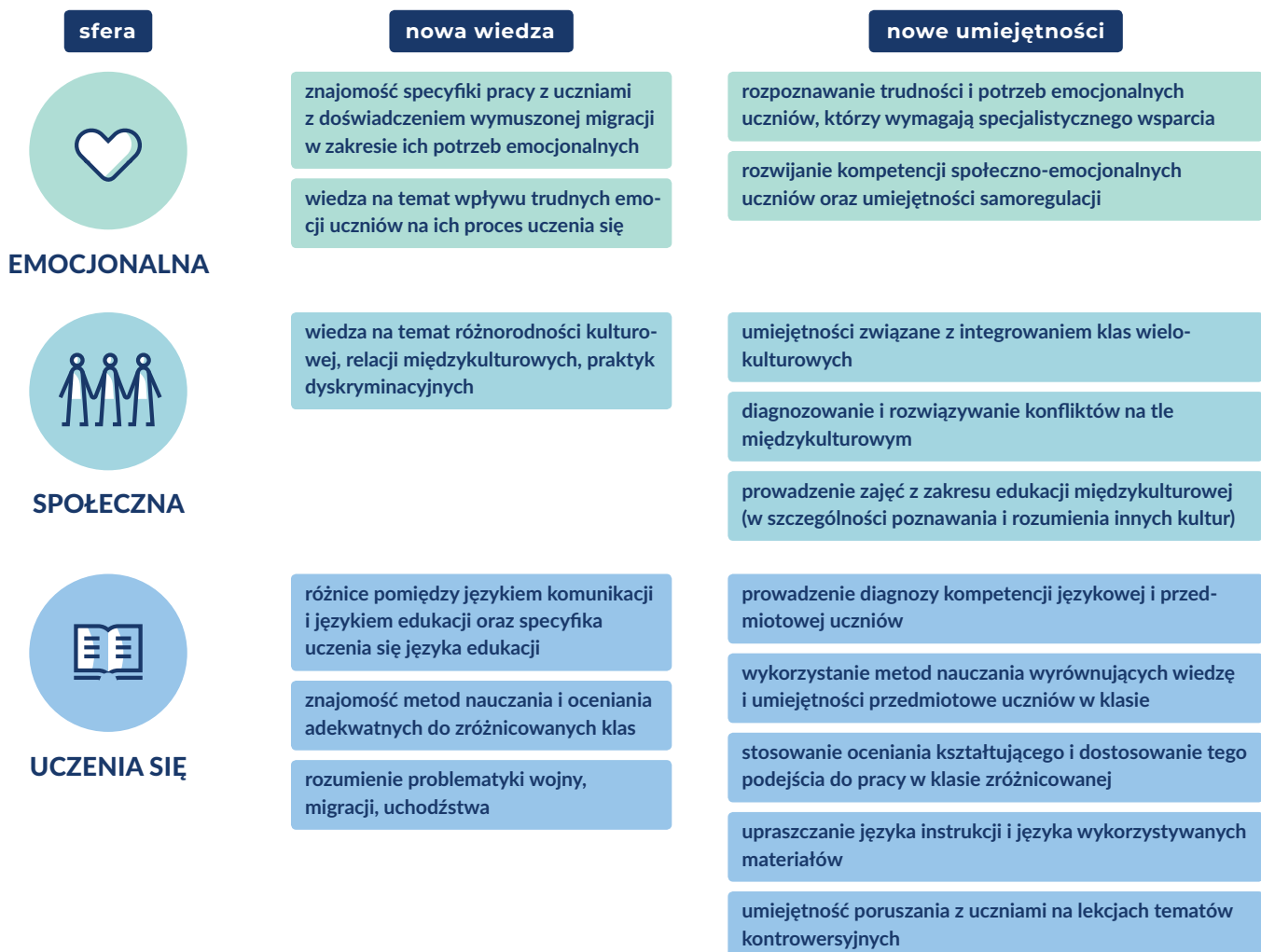
Na bazie wyników badań i informacji zebranych w szkołach zidentyfikowaliśmy kilka obszarów o kluczowym znaczeniu dla zapewnienia integracji edukacyjnej uczniów.

W oparciu o doświadczenia szkół współpracujących z Centrum Edukacji Obywatelskiej zdefiniowaliśmy wskazówki, które pomagają w organizacji pracy szkoły w tych obszarach. Zawarliśmy je w materiałach dodatkowych.

VI. Wsparcie dla nauczycieli

Mierząc się z opisanymi powyżej wyzwaniami oraz wprowadzając proponowane rozwiązania, nauczyciele i dyrektorzy potrzebują nowej wiedzy i umiejętności. Powinni otrzymać wsparcie w tym zakresie w ramach systemu doskonalenia nauczycieli.

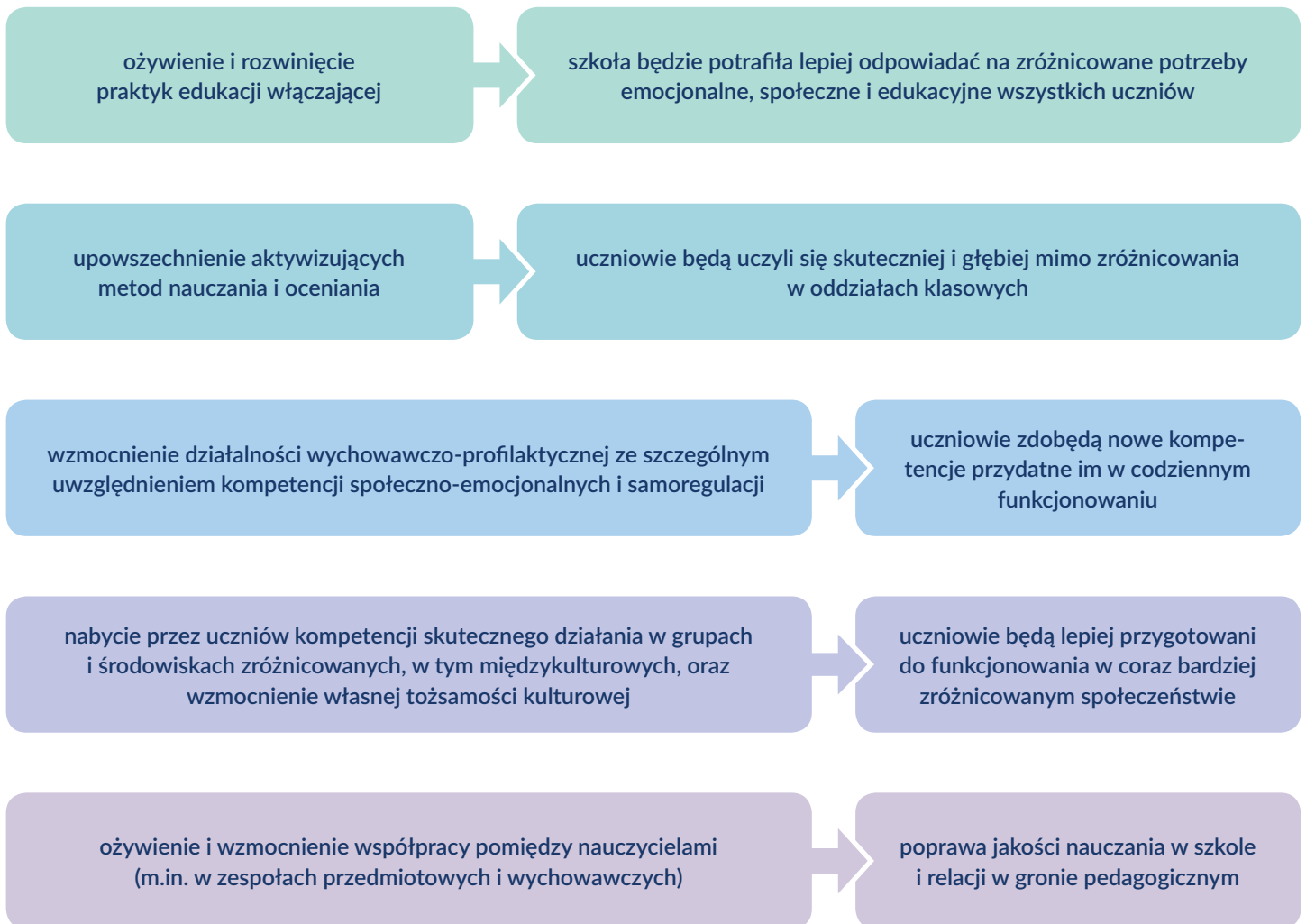
Wszystkie formy doskonalenia nauczycieli i wspierania ich pracy powinny uwzględniać również potrzebę zadbania o dobrostan nauczycieli, ich motywację i docenienie ich pracy.

Ponadto zmierzenie się w powyższymi wyzwaniami może też wymagać współpracy z innymi specjalistami, takimi jak:

- nauczyciele języka polskiego jako obcego,
- psychologowie dziecięcy mówiący w języku ukraińskim lub rosyjskim (np. umożliwienie zdalnego kontaktu z nimi dzieciom),
- nauczyciele ukraińscy, którzy mogą prowadzić zajęcia z języka, kultury i historii Ukrainy (np. w formie zajęć pozalekcyjnych realizowanych wspólnie dla kilku szkół),
- asystenci międzykulturowi uczniów mówiący w języku ukraińskim lub rosyjskim.

VII. Korzyści dla szkoły wynikające z praktyk integracji edukacyjnej

Zaadaptowanie do nowej sytuacji – odpowiedzi na nowe potrzeby uczniów – może przynieść szereg korzyści całej społeczności szkolnej: nauczycielom, uczniom i rodzicom. Wśród najważniejszych z nich warto wymienić:

Więcej informacji o działaniach Centrum Edukacji Obywatelskiej na rzecz edukacji i integracji dzieci uchodźczych znajdziesz na stronie www.ceo.org.pl/ukraina.